

Հայկազնոյ, զոր առանց հմուտ բժշկի ի կիրառելու կարեն յամենայն ուրիշ, բաց ի ծայրագոյն աստիճանի եղեալ ոմանց ցաւոց յարատեւից, եւ կամ փոփոխականաց, զորս հմուտ եւ ճարտար բժշկաց է ցուցանելի, ի ձեռս որոց՝ մանրաբնին հետազօտութեամբ՝ ըստ պարագայիցն ցաւոց՝ զանազան դեղորայս յարմարեալ՝ գտցէ առողջութիւն՝ բժշկելին, եւ բնական աստուածասահման վճռուան վճռիցի անբժշկելին: Այսքանս՝ որպէս պատճառս տալով մակացու իմաստնոց՝ ընթերցողաց, եւ գործածողաց բանիս, զի առաւել եւս իմաստնագոյն լիցին ըստ իմաստնոյն, ամփոփեալ զգրչիս ընթաց՝ ի վարչամակ խոնարհութեան՝ ժտեմ ի բնաւիցից թախանձանօք. զի եթէ վրիպակ ինչ գրեալ իցեմ գոյով մարդ սխալական՝ եւ պատահեալ ի հոգս աշխարհիս, երկայնմտութեամբ եւ բնական կարեկցութեամբ ներիցէք, զի ոչ եթէ կամաւ եմ գործեալ, այլ յանգէտս: Աւստի՝ ապաւինելով ի բարեմտութիւն արժանապատուութեան ձերոյ՝ համարձակիմ խոնարհամիտ սրտիւ ընծայել՝ ի գործ բժշկականութեան՝ զբազմամեայ աշխատութեանս իմոյ զպտուղ, ի փառս եւ ի պատիւ հաստէին բնութեանց՝ ամենաբարի բարերարին աստուծոյ. որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն:»

Սոյն վերջաբանը կ'աւարտի ՅԱրորդ էջին վրայ, ուր կը կարդացուին նաեւ «Քրք Բժշկարանի» բառերը, որոնց ներքեւ գրողմեալ է Տեառն մերոյ պատկերը բարձեալ ի հրեշտակաց եւ ի միջի «Յիսուս . Բրիտանոս» գրուած:

Բժշկարանիս կը յաջորդէ իւր Բառարանը, որուն առաջին էջին վրայ՝ հատորին 85երորդ էջը՝ կը կարդամք դարձեալ բժշկարանին առաջին երեսագիրը, յորում վերնագիրը միայն փոխուած է եւ եղած՝ «Բառարան համաօր այնոյ Բժշկարանի» . եւ թուականն ալ՝ «Յուլի Տեառն 1793. Արքեպի 6 Ին» . ուստի դատելի է՝ որ բառարանիս տպագրութիւնը մի ամսով կրտսեր է քան զիւր բժշկարանին տպագրութիւնը:

Երեսագրին ընդգիմակողմը՝ 86երորդ էջին վրայ՝ կայ համառօտ յառաջաբանութիւն մը բառարանին՝ այսպէս.

«Յառաջաբանութիւնն:»

«Համառօտ Բառարանս՝ անուանց դեղորէից, որ ի լատին բարբառ, եւ ի հայ գիր, ի յառաջին մասին գրեցեալ, գնոյնն եւ աստանօր՝ այբբենական կարգի շարագասութեամբ՝ ըստ իմն անգոր կարեաց, զոմանց զհայկական հասա-

րակ ռամկական անուանակոչութիւնն, զոմանց՝ այլազգական, եւ զոմանց՝ ռուսաց լեզուան, որքան կարողացայ ի լոյս ածի ի գիր արձանացումամբ:»

«Իսկ՝ ուրանօր ըստ ամենայնի տկարացաւ ջանն իմ՝ ի գտանել զիսկականն անուն՝ նոյնոյ լատինական բառին՝ ի մեր՝ կամ յայլ լեզու, հարկիւ բռնագատեցեալ ի յանգրութիւնէ, ձեռնարկի ի մեկնել եւ ի պարզապէս բացայայտել զընդ նոյնով անուամբ եղեալ զերին՝ զբնութիւնն, զգօրութիւնն, եւ զօգտակարութիւնն. զի գոնէ այնու ծանուցեալ զինչութիւն իրին՝ բանասէր ընթերցողացն, եւ ըստ կարգի կիրառողացն ի ծանօթութիւն յառաջանայցին, եւ կամ բաւականին օգտիցին:»

«Քանզի՝ իմն ջան էր ըստ ամենայնի կարողանալ կերպիւ իւրիք ծառայել առ օգուտն՝ Հայկասեռ եւ համասերունդ՝ իմն ազգակցաց արժանապատուից, եւ գտանիլ նոյնոյ հասարակութեան մարմնոյն՝ քրիստոսի գլխոյ՝ ոչ բողոքովն անօգուտ, այլ՝ թերեւս մինն ի կարեւորաց՝ անդամ. աշխատող ի սէր՝ համահետ՝ համբուհ ընթացողաց առ յոյսն բնաւից՝ եւ ի նպատակն կենաց եւ փրկութեան՝ քրիստոս, ի փառս՝ օրհնելոյ հօր նորին իսկակցի, եւ սուրբ հոգւոյն՝ էակցի. որոց միաբուն էութեանն եւ անբաժանելի աստուածութեանն՝ ընդ ձեզ արժանապատիւ հայկասերնդոցդ՝ գոհութեամբ հանդերձ՝ երկրպագելով փառս մատուցեալ՝ մնամ գերապատուելութեան ձերոյ՝

Ամենանուաստ ծառայ
Ջոզայեցի Բժիշկ Գեորգոս
որդի Յահանէս Գալուս-
թաբի:»

Բառարանիս բառերն ընդ ամէնը 363 հասնն, բոլորն ալ լատիներէն, որոնց գիմացը գրած է Քալանթարեան անոնց հայերէն նշանակութիւնը, երբեմն միայն անոնց յատուկ հայերէն բառերը գնելով, երբեմն ալ՝ առ ի չգոյէ հայերէն իսկական բառից՝ մեկին բացատրութիւններ գրելով, որպէս եւ կը խոստովանի հեղինակն իւր յառաջաբանին մէջ. սակայն այսու հանդերձ ապագայ հայ բժշկական բառարաններու առաջնորդ կարելի է նկատել համառօտ բառարանս՝ յորում բժշկական բացատրութիւնք այնչափ պարզ են եւ լաւ՝ որ եթէ արդի ժամանակներս յօրինուած լինէին, պիտի ըսէի որ Վիթուէի կամ Ռօպէնի բժշկական բառարաններէն ընդօրինակութիւններ են: